

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VI — NÚM. CXXI — OCTUBRE I — 1920

El nacionalisme de la beutat

Ja que de noies parlàvem, es pot retreure aquí el recent concurs per a trobar la dona més bella a França. L'organitzaven una editorial de cinema, un rotatiu parisenc i una revista d'espectacles. Per tots els aparadors dels nostres estancs i botigues que en vènen, veu hom les targetes postals amb els retrats de les quaranta nou escollides per jurat, classificades per sèries, amb noms de flors, de gemes, d'ocells, etc. Totes elles, una per una i per grups, posaren en films, durant set setmanes. D'entre elles, el públic del cinema, de França atorgà, per sufragi, el campionat nacional de bellesa. Tothom, aquí, pot veure aquestes cares: totes somriuen de la mateixa manera, totes miren de la mateixa manera. Amb un somriure obligatori, igual, forçat, que recorda el somriure professional inherent a tota oferta mercantil.

Aquesta impressió de cosa mercantil puja encara si es veu l'àlbum oficial del concurs, suara a les llibreries. Porta no sols els retrats sinó la història interna del concurs: els bastidors. Allí es veuen les beutats, en vestit d'escena, triades i remenades, controlades, i arrengrerades i examinades pel jurat de tècnics. Automòbils plens de beutats, *débarquant* al taller de l'operador cinematogràfic. Oficines fiscals, on a les beutats, afilerades, els prenen filiació i mides. Escambells de beutats traient el bust en marcs foradats, per les fotografies de conjunt. Malgrat que sols el bust o la figura vestida entraven al concurs, el tribunal d'artistes, «amb gran respecte a la dona», duia el control al més rigorós extrem: un escultor italià, molt exigent, saltava, sense compliments, «*brutta gamba!*»

Sota els retrats hi ha, en aquest àlbum, dades

i detalls d'un valor absolut: l'edat; l'alçada, en centímetres; la color dels cabells, la color dels ulls, el lloc de naixença, la raça materna i la paterna. Tot fa remarcar la utilitat nacional d'aquest concurs, sa transcendència per als interessos de la raça.

Una diferència sembla haver-hi, però, entre aquest i els concursos de Zootècnia. Que els Certamens de bestiar són generalment per premiar exemplars destinats a la reproducció. I, ai!, em sembla que no és pas aquest el fi d'aquest torneig de beutats femenines. De moment, ja ens assabenten els seus mateixos promotors que moltes de les noies exhibides (totes eren de beutat inèdita) han sigut contractades per empreses de pel·lícula.

Una revista professional de cinema (1) sosté i argumenta que, en garantia de justícia estètica, els concursos successius haurien de celebrar-se mostrant les candidates en llur íntegra nuditat. I així podrien ésser judicades amb tota equitat pels milions d'espectadors. Aquest sembla que era, en el fons, segons declaren, l'íntim desideràtum dels organitzadors. Es possible que s'hi arribi, donades les creixents tendències plàstiques del film.

Llavors es realitzarà a Occident, en pau i sota bandera tricolor, allò mateix que l'Orient en revolta solament sota la bandera negra del comunisme anarquista havia gosat (2). La possessió comú de les dones per la nació en pes. La nacionalització de les dones.

R. RUCABADO

(1) *Le Film*, París, número d'abril de 1920.

(2) Capitaine Jacques Sadoul: «Notes sur la Révolution Bolchevique.» *La Sirène*, París. 16.ª edició, pàg. 313.

De la sensibilitat

Es cert que el mot *sensibilitat* és usat per a expressar conceptes ben diferents, i fóra estèril tractar de precisar quin d'entre ells és el més just. Però un assaig de limitació de l'ús d'aquesta paraula en la Biologia i l'Art ens sembla ésser d'utilitat per tal de corregir un xic l'abús que se'n ha arribat a fer.

I

La sensibilitat pot definir-se abstractament com a *capacitat de modificació*. Quelcom que té sensibilitat és quelcom que pot sofrir un canvi morfològic o estructural sota l'acció d'una força.

En terreny especulatiu pur, tot allò que existeix té sensibilitat, puix que és, més o menys, modificable per l'acció de l'energia. Tan sols fugen d'aquesta propietat els conceptes abstractes creats per la nostra ment: temps, espai, justícia, etc., i encara, no com a conceptes subjectius, sinó proveïts de l'estabilitat que els dona la visió objectiva dels fets d'experiència damunt dels quals s'han erigit.

Pràcticament, però, és cert que moltes intensitats d'energia no arriben a determinar canvis sobre l'existent, apreciables pels nostres sentits; i, per tant, si no volem deixar-nos portar per les intuïcions, hem d'introduir una limitació empírica en el concepte de sensibilitat, dient: «és la capacitat de sofrir modificacions *perceptibles*, en si mateixes o pels seus efectes.» Amb això hem lligat la sensibilitat a la intensitat energètica que la posa en evidència; ja no podem dir, com en metafísica, «tal cosa és sensible» (té sensibilitat), sinó: «tal cosa és sensible envers tals intensitats energètiques». Ara bé: empíricament hem de considerar no sols les intensitats sinó les modalitats d'energia sensio-genes, variant aquelles segons aquestes, fins al punt de gaudir, per paradoxal que sembli, de més importància les segones (noti's que parlem de modalitats, no de qualitats). D'aquí brolla la idea de *limen*, que és la mínima valor que deu tenir una determinada forma energètica per a produir un canvi perceptible, sobre una substància.

Els biòlegs limiten el concepte de sensibilitat a la substància viva, i, guiats mants d'ells per l'antropomorfisme, suposen l'existència d'una certa individualitat, un quelcom que els vitalistes denominen força vital, capaç de *rebre* aquestes modificacions (dites a les-

hores *impressions*) i de *reaccionar* al seu davant (aquest segon fet es deu a una propietat especial: la *irritabilitat*). Per altra banda algú es creu poder demostrar aquest quelcom, diferent de les forces físico-químiques, mitjançant l'existència de la llei logarítmica que sembla regular la sensibilitat de la substància viva a les diferents intensitats energètiques. «Dins la substància organitzada—diuen ells altrament,—les coses passen diferentment que en el món inorgànic; en aquest sabem que *tal* estímul dinàmic *produirà tal* canvi perceptible, sota l'acció de *tals* circumstàncies; contràriament, dins el món organitzat *no* podem determinar *a priori* si *tal* excitant produirà *tal* canvi, perquè entre l'acció del medi i la variació que produeix en la substància viva, s'alça la força vital capaç de modificar aquella.» D'aquí les possibilitats d'alteració dels «limens» en els éssers vius, amb el temps, i de variació reaccional dins certs límits envers les mateixes intensitats exci-tants.

Tal sofisma té per base l'enorme diferència de complexitat estructural entre les molècules bioquímiques i les anorganitzades, que porta consecutivament una quantitat de combinacions intra- i intermoleculars molt més alta en el primer cas. D'aquesta forma, quan nosaltres avui, demà i d'aquí a mil anys observem la reacció química que sobre una determinada solució bàsica produeix l'accés d'una mateixa quantitat d'àcid, en condicions d'experimentació *pràcticament* iguals, veurem produir-se (macroscòpicament) la mateixa modificació de la solució hidroxílica, per la senzilla raó que, donada la seva escassíssima intensitat metabòlica (perdoni's la paraula), pot afirmar-se que no haurà canviat d'estructura. Si volem ara repetir l'observació amb una reacció biològica qual-sevol, ens sorprendrà que a igualtat pràctica de l'excitant i de condicions experimentals la substància viva, dins certs límits, canvia i, resposta, o més exactament, s'impressiona de manera diferent a mesura que el temps s'escola. Sembla, doncs, que la seva sensibilitat canviï. Es això, però, degut a la força vital? Es més senzill i exacte creure que, en virtut de la seva constant variació química, la substància amb la qual pretenen repetir nostres experiències *ha canviat*, ja no és la mateixa d'abans i per tant, conservant-se el nexa fonamental entre l'estructura química i la sensibilitat, aquesta *deu variar aparentment*. N'hi ha prou per a comprovar la cer-

tesa d'aquesta afirmació, generalitzar l'experiment fins a aconseguir que els canvis estructurals produïts en el transcurs del temps dins la matèria viva, no intervinguin *pràcticament* en la sensibilitat estudiada, i veurem aleshores com aquesta es manté constant. Així per exemple un pot *hermèticament* tancat contenint un animal viu, continua obeint exactament a la gravetat després que aquest és mort i s'han produït canvis en la seva substància capaços d'alterar aparentment sa sensibilitat envers tota altra mena de modalitats energètiques.

Si no és motiu per a diferenciar les sensibilitats de les matèries organitzada i anorgànica, el fet de l'aparent possible modificació sensible de la primera, tampoc ho és el mode logarítmic segons el qual reb aqueixa les modificacions d'intensitat dels excitants. En efecte: prescindint de que la llei Weber-Fechner sols és certa per a determinades modalitats i intensitats energètiques, hi és el fet notabilíssim, senyalat en el darrer Congrés de Fisiologia per Tschiering i que passà inadvertit per a molts entre el «charivari» de comunicacions llegides. Aquest genial autor ha comprovat que agafant tires bromades de paper fotogràfic, i sotmetent-les durant un temps a intensitats lluminoses creixents en progressió geomètrica... s'obtenien intensitats relatives d'impressió que mesurades pels mètodes colorimètrics més purs resultaven augmentar en progressió aritmètica! Es tant així, que les corbes que exhibí, comparatives de les sensibilitats *relatives* a la llum, d'una retina humana, d'una retina de gat i d'una tira de paper fotogràfic, eren pràcticament semblants. On és, en aquest cas, la «força vital?» Podem doncs, afirmar amb un màxim de probabilitats d'encert, que la sensibilitat de la substància viva no ofereix més variacions respecte a la sensibilitat anorgànica, que *les condicionades per la seva diferent estructuració físico-química*.

Dos fets deuen ara ésser aclarats. Primer: alguns pseudo-biòlegs declaren que l'atribut *especial* dels éssers vius no resideix en la seva sensibilitat (tal com fins ara l'hem compresa), sinó en sa *irritabilitat*, especialment localitzada en el sistema nerviós i en virtut de la qual, com ja hem dit, no sols sofreixen les modificacions impreses pels excitants sinó que *reaccionen* al seu davant d'una manera pròpia i *específica per a cada mena de teixit nerviós independentment de la natura de l'estímul*. Aquesta llei de «la irritabilitat específica del sistema nerviós», *ultra* no ésser rigurosament exacta, no té tampoc importància causística des del moment que deriva, a través d'una llarguíssima experiència filogènica, de la llei,

més general, «del perfeccionament i divisió del treball». Encara estem molt lluny d'assolir l'ideal d'aquesta llei, i pràcticament no hi arribarem mai, per molt temps que s'escoli, doncs hi ha de per mig l'obstacle mateix de la progressiva complexitat de la substància viva que porta com a conseqüència l'augment de la multiplicitat dins l'unitat funcional. «*El muscle, per exemple—com diu graciosament Le Dantec—serà sempre una mica ou*» i en virtut d'això, posem per cas, continuarà absorbint dins son parènquima les solucions medicamentoses que una injecció intramuscular li ha aportat, malgrat no ésser aquesta sa funció biològica primordial.

No cal dir, per altra banda, com el món anorgànic ens ofereix també exemples frapants d'especificitat reaccional. Sols que aquesta independència de reacció (*vis a vis* l'estímul) és *molt menys* aparent per la mateixa raó de ser-ho *més* sa dependència de modificació pel medi, és a dir: sa constància de sensibilitat.

El segon fet que volem fer remarcar és la viciosa separació que moltes vegades s'intenta fer causísticament, entre *sensibilitat* i *consciència*. Es indubtable que les modificacions produïdes dins la substància viva poden, *ultra* ésser notades objectivament, acusar-se a ella mateixa, ja directament, ja pels seus efectes. Des que això succeeix (i no sabem ni sabrem mai a quin punt de la filogènia devem aturar-nos per tal d'assistir al començament d'aquest fet), s'estableix en el més pregon de l'ésser una obscura i indefinible sensació d'existència, la *sensibilitat* dels psicòlegs, que no és altra cosa que la *consciència*. Heu's aquí la barrera més difícil de salvar: l'argument més sòlid dels animistes i ortodoxes. Com se passà de la sensibilitat del biòleg pur a la sensibilitat del psicòleg pur? Aquesta no sols és la propietat de rebre les modificacions sinó de *donar-se'n compte!*, i s'acompanya, doncs (segons ells, *constitueix* segons nosaltres) d'un estat conscient.

Ens mostra Turró, en els seus *Orígens*, com brolla en l'individu el fet conscient, *l'intel·lecció tròfica*, a partir de la *sensibilitat tròfica* que té els seus fonaments *directes* en la sensibilitat físico-química. Ens mostra igualment com per l'ajuda *dels moviments* sorgeix pensament en l'ésser el sentiment de diferenciació entre el medi i sa pròpia substància, és a dir, sa individualitat, i no hem de repetir els seus arguments. Podríem afirmar, doncs, que si, parodiant l'experiència del rei Psamitichus de qui ens parla Herodot (*Històries III*), *immobilitzem* per complet un ésser qualsevol (incloent els seus muscles dels sentits) des del naixement, i ens fos possible

nodrir-lo sense que se'n donés compte, aquest ésser creixeria sense posseir el sentiment d'individualitat, de diferenciació del medi, que dona estat conscient a la nostra sensibilitat. Aquest sentiment egocèntric creix en raó directa dels conflictes que el medi ofereix a l'individu. Així veiem com s'acusen molt més les tendències que se'n deriven en els ambients on «the struggle for life» és intensa: per exemple, dins el camp humà, grans poblacions, món de negocis, per oposició a aquells llocs on la vida és fàcil: petites poblacions rurals (en parlar d'aquesta manera ho fem sense fer cas de l'hipòcrita contradicció que la soi-disant educació, o millor, cultura, imposa a les criatures humanes d'aquells centres).

L'estat conscient, és a dir, el coneixement subjectiu de les modificacions rebudes no passa, doncs, d'ésser un estadi de perfeccionament, o potser millor *d'ulterior desenrotllament*, que adquireix la sensibilitat en certs éssers vius i que brolla lentament a través les sèries filogènica i ontogènica com a conseqüència de la unitat funcional que presideix la vida d'aquests. Aquí, com enlloc, triomfa el principi Lamarckià: «La fonction fait l'organe», i a mesura que la unitat fisiològica (consecutiva a la unitat físico-química) es complica d'uns éssers als altres, esdevé més acusada la unitat psíquica, centralitzant-se els teixits encarregats de la sensibilitat heteroceptiva, constituint-se el cervell i naixent el sentiment d'individualitat.

Hi ha qui nega aquesta evolució basant-se en que l'infant, en nàixer, es troba molt més inadaptat al medi que qualsevol animal. «Si la funció fes l'orgue—diuen ells—i el problema filogènic es plantejés tal com creuen els darwinistes, l'home, en nàixer, devia tenir ja fixades moltes més reaccions que els animals i podria, per tant, desenrotllar-se per si sol molt abans que aquests, essent així que succeeix al contrari: l'home triga anys a aprendre ço que l'animal fa al cap d'uns dies—caminar, menjar, relacionar-se amb els seus semblants, etc.—Si el progressiu exercici d'un acte tendeix a que aquest s'acompleixi amb més facilitat, si l'entrenament condueix a l'automatisme, l'home, col·locat dalt de tota la sèrie filogènica, devia ésser l'animal més automàtic i, per tant, menys conscient, que fos més adaptat per «the struggle of life»... i és exactament l'inrevés.»

Tals afirmacions són filles d'un criteri exclusivista i parcial que no planteja bé els fets. És cert, en efecte, com ells diuen, que l'home naix amb moltes més reaccions pre-determinades, és a dir, amb molts més instints que qualsevol altre animal. Però la

darrera conquesta de la filogènia, la civilització, ha crescut més ràpidament (forçosament) que l'ontogènia. La funció ha sobrepassat l'orgue, la vida d'un home és enormement més complicada que la d'un mamífer qualsevol, que no ha d'aprendre a parlar, a vestir-se, a menjar en un plat... i això fa que, no havent-se escolat el temps suficient per a fixar hereditàriament aquestes reaccions, l'infant sembli més retardat, més inadaptat, que el cadell.

En realitat no és així: és un retard relatiu, no absolut, i l'infant aprendrà a *menjar* en un plat, a parlar, a vestir-se, molt abans que aquell.

Lentament repeteix l'ontogènia els passos de la filogènia. Molts segles han de passar abans no es fixin les reaccions adquirides durant el curs d'aquesta última, i moltes vegades succeeix que el progrés, la més gran complicació biològica dels mamífers superiors, fan canviar aquestes reaccions abans que hagin pogut passar a la categoria d'instints. Així, per exemple, nosaltres no fem ara les mateixes reaccions per a parlar, menjar o vestir-nos que fa quinze segles. És per això que, si en el terreny de la Lògica és possible que arribés un moment en que l'home, en nàixer, sabés ja llegir i escriure, la Biologia ens demostra que això és impossible per la raó senzilla que el llenguatge oral i escrit canvia (i canvien, per tant, ses reaccions psicomotrius) molt més abans que s'hagi pogut constituir un hàbit transmissible pel sol contacte d'ambdós nuclis germinatius. Altrament, no és exacte tampoc que els infants naixen inadaptats al medi. Si naixen impossibilitats per a procurar-se l'aliment és perquè la Natura ja compta que els llurs pares o altres homes els l'han de donar i els han de vestir. Els nois de les tribus salvatges són aptes per a viure sols molt abans que els de les races europees, i, dins aquestes, els de medi social pobre abans que els rics. En ambdós casos no sols es tracta segurament d'una diferència educativa sinó també d'una disposició hereditària, és a dir, un noi salvatge col·locat entre europeus podrà nodrir-se per si sol abans que un infant europeu plaçat entre salvatges.

La inadaptació de l'home és, doncs, més aparent que real i es deu als dos factors. Primer: impossibilitat, per excés de variabilitat, de fixació hereditària dels hàbits de la civilització. Segon: concurs d'aquesta mateixa civilització que adapta el medi a les dèbils reaccions defensives de l'infant.

Veiem, doncs, malgrat la nostra irregularitat d'exposició, com la sensibilitat és, per al biòleg pur, un concepte funcional i abstracte,

no sols subjectiu sinó objectiu, sense que es puguin oposar aquestes dues modalitats. Veiem també com, si volem fer encara de la *sensibilitat* una propietat especial de la substància organitzada, i característica de *la vida* (orgànica en son aspecte objectiu; psíquica en

el subjectiu), mereixem que se'ns titlli de panteistes mixtificats.

En el pròxim quadern considerarem el concepte *sensibilitat* des del punt de vista artístic.

EMILI MIRA.

L'estranya visita

Cau la tarda.

En un salonet modestament parat fan tertúlia deu o dotze persones de professió espiritual. Ni totes són de la mateixa promoció, ni totes són del mateix tarannà. Tres o quatre són escriptors; hi ha un arquitecte preocupat pels problemes de la urbanització i la jardineria; hi ha tres pintors que per diversos camins volen arribar a la descoberta de la íntima plasticitat de la raça; hi ha un filòleg qui podent pontificar amb ple dret, conversa naturalment i va demostrant que tota solució de bon gust és una solució científica. Hi ha un jove doctor que s'exalta combatent la sutzura superficial i la subterrània. Hi ha un parell d'historiadors qui, per atzar increïble, saben retre compte de llurs recerques en un llenguatge vívid i escaient... No formen un cenacle. Si volguessin—i no ho voldran—llançar un manifest polític, social, artístic, religiós o literari, no pervindrien a un acord. Tal vegada l'únic lligam que fa possible i amable aquesta convivència és la fe que tenen tots en el moviment ascensional de Catalunya.

Altrament, toquen set hores. Un aire de tardor anticipada entra per les finestres, de bat a bat obertes. La llum dels voltaics urbans anima la penombra de l'estada. La tertúlia és al seu punt dolç.

De sobte, la porta cedeix i entra un vellet vestit amb un tern que tira a gris i cobert amb un capell negre i tou. Es petitó; belluga els ulls amb malfiança. Tots els reunits el miren com dient: «Que voldrà de nosaltres aquest vellet?» El vellet tanca la porta i es passa la mà per la barba—una barbeta blanca, sedosa i escarrancida. S'escolen cinc minuts. La situació va esdevenint còmica. Algú comença de somriure. Finalment, el vellet es mossega els llavis i es posa a parlar amb visible irritació.

—Ja veig que tots vosaltres aneu amb el rostre pulcrament afaitat. Però en aquesta barbeta que Déu m'ha concedit mai hi entrà una navaja. Ni vull que hi entri. No em dona

la gana! Amb aquesta barbeta he viscut i amb ella he resolt de morir.

—Ningú us en priva—li diu un escriptor de rostre encès i irònic, mentre l'assemblea somriu com si acabés de descobrir un curiós exemplar d'humanitat maniàtica.

—Tampoc estic disposat a adoptar l'ortografia que useu vosaltres. Em sembla absurd que pretengueu seguir depurant l'idioma fins el dia del judici final. Amb el que varen fer cinquanta anys enrera n'hi havia prou i massa. Vosaltres els joves...

—Ei!—exclama un historiador d'ulls menuts i penetrants.—Jo acceptaria de grat la condició de jove que gentilment m'atorgueu, però la meua fidelitat històrica no m'ho permet. He fet cinquanta anys.

—Sí, ja ho sé, ja ho veig—rondina l'intrús amb nerviositat creixent.—Us aplegueu en una promiscuitat indecent. Els uns sou joves, els altres ja aneu camí de la vellúria. Però tots sou iguals. Tots us consagreu a fer-nos la guitza a nosaltres els vells de debò, els vells vells. Tots treballeu per a demostrar que no sabíem d'escriure, que no sabíem de pensar, que no sabíem d'investigar... Això és infame! Jo escric *padrís* amb *a*...

—Però vos no ignoreu—li diu el filòleg reposadament, després de separar dels seus llavis una pipa de tabac anglès,—vos no ignoreu que cal escriure *pedrís* amb *e* perquè *pedrís* ve de *pedra*...

—I a mi que se m'en dona! Jo he escrit *padrís* tota la vida i escrivint *padrís* vull morir.

—Ningú us en priva—torna a dir l'escriptor de rostre encès.

—Ningú m'en priva?—replica el visitant girant-se vivament vers l'últim interlocutor.—No tothom pot viure arrapat a les mamelles de les corporacions públiques i dedicar-se tranquil·lament a destil·lar la poesia a través dels alambins d'un laboratori noucentista...

—Vos, no obstant—fa un pintor de mirada pueril i veu vagament nasal,—si no destil·leu és perquè no voleu...

—Per què no vull?—demana el visitant amb un tremolor de còlera.—Per què no vull?

—Naturalment—segueix el pintor.—Vos heu viscut tota la vida sense destil·lar i heu resolt de morir sense destil·lar. Això està molt bé. Però no em negareu que podíeu perfectament haver resolt una altra cosa.

—Vostè s'en fum!—exclama el vellet.

—Bé, bé, bé—fa un escriptor de celles poblades i d'ulls bellugadissos que fins ara havia callat.—No ho digui això. El meu amic, miri-s'ho com vulgui, no fa sinó treure l'entrellat del seu sistema filosòfic.

—Ah, ja hi som!—vocifera el visitant alçant els braços amb desesperació.—Sempre el mateix! No sabeu parlar amb un dels meus sense fer-li befa.

—Dispensi—torna a dir l'escriptor.—Vostè s'ha malfixat. Jo no he fet sinó aclarir la dita d'un company meu: el senyor Joan Sacs, aquí present. D'altra banda, a un vell tan autèntic com vostè, no li pot ser bo aquest enfurismament.

—El que no em prova és trobar-me en una societat de panxa-contentes i de papa-sastres. Veli-aquí!—diu l'estrany personatge, i llança una mirada circular per conèixer l'efecte de la seva escomesa.

—Veu?—segueix l'escriptor de les celles poblades, acariciant el pom d'un bastó de malaca.—Veu? Això que ens acaba de dir no està gaire bé. Un malpensat ho podria interpretar de mala manera; si li haig d'ésser franc, li diré que no és costum entrar a una

casa per tractar als estadants de papa-sastres i de panxa-contentes.

—Tampoc és costum aprofitar-se d'una situació privilegiada per molestar a una generació gloriosa que és a quatre passes del cementiri—respon el visitant, aixecant enlaire la barbata.

—Anem a pams—fa l'escriptor del rostre arborat.—Voldríeu precisar quina és aquesta situació que vos creieu privilegiada?

—Vos, per exemple—diu el vell extenent el seu índex rígid i gairebé perforant—sou membre d'un Institut; aquell altre senyor, també; aquell altre és funcionari; el del recó també és funcionari; aquests dos són professors d'una Escola...

—Exacte!—fa l'arquitecte que fins ara no havia badat boca.—Això és una tara? Voldríeu dir-me de què viviu vos mateix?

—Jo visc modestament de renda. Tinc algunes propietats.

Diverses veus exclamen:

—Ah, viviu de renda!

—Es un propietari!

—No dubtàvem que la vostra solució seria infinitament més romàntica que les nostres.

L'assemblea, que fins ara havia tractat de moderar els impulsos de la seva hilaritat, ara no pot més i esclata en una riallada homèrica.

El vellet es trastroca, s'enfonsa el barret fins les celles i surt tancant la porta amb violència.

CARLES SOLDEVILA

El gran dilema de l'ensenyament

Moltes vegades, en veure els poders públics preocupats en la implantació dels últims progressos pedagògics, hem pensat en un altre aspecte de l'ensenyament que la realitat presenta de manera brutal i colpidora: la condició social dels educands.

Tant el mestre del més humil llogaret, com el professor d'una ciutat populosa, o el tractadista de qüestions pedagògiques, així que aixequen el cap per a intervenir en qualsevol aspecte de l'educació, topen amb el fet que no és el mateix, per diverses circumstàncies, ensenyar un noi d'una casa rica que un trinxeraire, el d'un vetes i fils que el d'un intel·lectual; i que, a més a més, la convivència o separació dels mateixos segons llurs condicions, duu les seves conseqüències.

La condició social dels pares quasi sempre

porta adherida una norma de conducta i una manera especial de veure el món que, en primer lloc, modelen l'esperit del noi d'una certa forma, i després el porten a defensar les seves prerrogatives o a menyspreuar els de millor posició. Es clar que l'educador intel·ligent, valent-se de bones paraules i dels pensaments que li proporciona la literatura especialitzada per aquests casos, reacciona de manera adequada en cada un d'ells; mes la conducta del mestre—no cal fer-se il·lusions—no té cap eficàcia reformadora. El nen ric, davant la paraula del professor i els costums, privilegis i comoditats que li proporcionen els pares, es decanta per aquella vida i aquelles comoditats. El de família necessitada, entre els bons consells de l'educador i les privacions que ha de suportar mentre

els altres neden en l'abundància, resta amb una amargor dissimulada, amb un llevat social que demà, en direm odi de classes. I en molts casos (això és més greu, encara) perd les ganes d'estudiar.

Així, per una part, inculquem l'aversion de classes a l'home, des de que és infant; i, per altra banda, deixem que la raça i la humanitat desaprofitin una sèrie de intel·ligències que no poden desenrotllar-se per la condició social on s'han manifestat. A aquell que el guanyar-se la vida no li permet estudiar, no li interessa gaire, per exemple, que s'inauguri un nou laboratori a la Universitat; com també al pare que no pot fer anar els fills a una escola Montessori, el deixa com qui sent ploure el que se'n creïn tres o quatre.

Per això preguntem: és més necessari que progressi la pedagogia, aplicada solament a uns quants privilegiats, o és més interessant per a la raça que tothom estigui en situació social de gaudir els progressos d'ara? Heu's aquí el gran dilema, dilema tràgic, car si el primer terme és fàcil d'executar, és també immoral; en canvi, el segon és més humanitari, però avui per avui, per diverses causes, és gairebé irrealitzable. Caldria per part de l'Estat, dels professors i de tots els ciutadans, una compenetració i un mutu auxili, als quals malauradament no estem acostumats.

Però, és que no té remei això? El que hom trobi, sempre serà incomplet mentre un esperit col·lectiu, altruista i entusiasta no informi les nostres decisions. Entre altres coses, nosaltres proposàvem en un estudi, *La qüestió social en l'Escola Primària*, que mitjançant pensionats a l'estranger o en qualsevol altra forma, la Mancomunitat procurés estar assabentada al dia de les orientacions que, com a conseqüència de la guerra, hom donés a Europa o en altre lloc del món a aquest problema, per tal que Catalunya fos dels primers països a secundar-les.

Això de moment, perquè amb el temps no hi haurà altra solució que el segon terme del dilema, sense deixar, naturalment, que les investigacions pedagògiques no puguin efectuar-se. La gent s'anirà convencent, a còpia de propagandes i de fets indubitablement, que moltes qüestions de índole social s'originen ja en l'Escola Primària, i que, per tant, cal obrar en conseqüència des de la nostra infància. Com també arribarà dia en que no es permetrà que certs talents espontanis restin en la impotència, mentre els privilegiats de la fortuna ocupen els llocs d'aquells que els haurien de fruir per propia naturalesa.

PERE LLOBERA

Poesia catalana

SEGON CANT DE LA PLUJA I DE L'AMOR

Op. 152

Torna la pluja, altre cop, amada:
Ara amb un ritme fort i més segü.
Torna la pluja tota il·luminada
I cada gota m'ha parlat de tu.
Sota la pluja de l'abril, modesta
Nasqué l'amor amb un posat d'infant,
Ara d'estiu és la forta tempesta
I el nostre amor se'ns ha tornat gegant,
Ara aquests trons, a dintre tes entranyes,
Hi tenen un ressò en aquesta nit
I en ta mirada les clarors estranyes
Hi troben un reflexe d'infinit.
Oh com amada, en la natura morta,
Sembles un sol a dintre la foscor!
Com de tan minsa t'has tornat tan forta
Que tot el cos ha esdevingut claror?
Que hi tens, a dins, que així et transfigura
I fa que et vegi eterna com un foc?
Que hi ha en tos ulls que mon delit detura

I fa acotar mon rostre poc a poc?
—Amor tan sols m'ha dat aquesta força
I, com a mi, a tu te la darà.
Tot ço que veus és solament l'escorça;
Dins, l'esperit, ja no t'espantarà.
Es tot senzill i tinc l'ànima llisa,
Només torbada per la set d'amor;
Mes duc a dins l'inquietud que frisa,
Per la temença d'un ignot dolor.
—Prou que vindrà! Mes no tremolis, ara,
Que el sol torna a sortir com l'altre jorn
I torna a resplendir la teva cara
Il·luminant mon esperit pregon.
Oh! ja l'he entès la gràcia misteriosa
Que et feia resplendir dintre la nit.
Tu em dones una força poderosa
I em prens la mà, i em duus a l'infinit.

J. F. VIDAL I JOVÉ

EPIGRAMES

A L. O.

D'UNS ULLS

Ulls que mireu d'una faisó tan trista,
sou en la faç una divina nosa.
Dues gotes bessones d'ametista
tremolant sobre els pètals d'una rosa.

PER QUE, SENYOR...?

Perquè, Senyor, sota aquest cel tan clâ,
la meva amor encara és insegura?
Temeu potser que, si l'Amor m'és pla,
mon esperit—tremement en la tortura—
s'adormi de vibrâ?

TRUCA L'AMOR

Altra vegada Amor truca a la porta
—per les escletxes veig sa resplendô,—
però es desperta la dolor somorta
de quan em desflorà la il·lusió;
i això em glaça la mà sobre el baldó.

PERE BENAVENT

Poetes estrangers

MATINADA

A Pierre Reverdy

Lassat de tant de nit

Retut pel somniar
Com s'obriran els ulls

Despertar-matí

El cos fuig entre el vel misteriós del somni
Tot el fadig del món

L'enyor del romanç de l'ombra

El somni

on mosseguí Pasteca interrompuda

Mil raons per fer el sord

El pèndol anuncia el dia amb sa veu blanca

Dol d'infant mandrejâ encara

Escolâ el diumenge havia
entre les mans com la pilota
El jorn del circ i dels amics

Els amics

Pomes de préssecs
sota les gorres genre anglès

Cames nues i els nostres davantals

A la Primavera

Hom veu rentadors sobre el Sena
ballenes color de nuvolada

A l'hivern

Hom xiula en l'aire Humit
Qui en ferà més

Pinsà de Març Camarades

Vostres bufandes volant al vent

per elegància

L'edat ingrata mena de mascarades

Joioses de veus fora del coll de roba

Hom riu massa estrident per ser content

Em sento llord roig Temeroses

Les meves mànegues curtes

Totes les dones són massa pintades

i porten bruses massa netes
CAMBRES GUARNIDES

quan s'hi anirà

HOTEL AMOBLAT

Abotonat fins a la barba

Assatjarè per la quaresma

A les vacances de la Pasqua

hom es gronxa encara

Els dies semblen llargs i tan pàl·lids

Val més esperar l'estiu

les grans calors

la palla a les masies

el prat lliure a l'espai

a la fi del curs

el camp al marge del temps

els vestits de tela clars

Hom em faria divuit anys

Amb el meu canotier

la meva auriola

Ella cau i rodola

damunt les lloses de les estacions balneàries

La sorra que veu hom en l'oratjol

Aiguardent de palletes d'or

La temporada m'embriaga

Però sobretot

El que va dret al cor

El que parla

La mar

L'amarga perfídia de les marors

Els llargs cabells de l'ona Les algues

s'enreden pels braços del nadador

Devegades la vaga

Musica del sol i de l'aigua

m'enlaira com una ploma

Enlaire

L'escuma dança el sol

Llavors

l'emoció em pren per la cintura

Devallada vertical

Fins al dit gros

una curta esgarrifança Aucell d'illes

El desig em perd pels membres

Tot retorna al seu element

Mentida

Aquí el dorment fa gemegar el sommier
Les cartes barrejades

Les cartes d'imatges En el Hall de la galeria de les Màquines les mans embrassades
per l'amor dels manequins passen amb un aire pretencios com durant un Steeple-chase Els
pianos de l'Æolian Company asseguren l'èxit de la festa Els mendicants aporten tot llur
or per assistir a l'espectacle Hom ha despesat sense comptar i ningú no somnia ja més
en l'endemà Ningú excepte l'ibis lluminós sospès per error al sostre a guisa d'aranya

La llum cau aplomada damunt de les parpelles
En la cambra nua intencionadament
DRETA

L'ombra recula i el dibuix del paper
damunt de les parets
es posa a ganyotejar rostres burgesos
La vida

el dinar fret comença
El més dur els peus damunt de terra
i el mirall torna una figura llarga
Un miracle d'esponja i de blau de lleixiu
La palangana i el dia

Elipse
que hom tanca amb una inhàbil mà
Els objectes de tualeta
Jo no sé pus llurs noms
massa tendres per als meus llavis
El pot d'aigua tan llord

El serrell xiroi
El prestigi inaudit de l'alcofoll de menta
El buf odorant de l'amor
El mirall aquest matí em resumeix el món
Cosa esbossada

L'esguard munta
i segueix el gest dels braços que s'acaba en tela
en pietat

Mon retrat em fixa i diu Somnia
sense morir-ne per guanyar-hi el pa
al treball durant tota la llargada del dia

L'habitud
El plec pres
El vestit gris
Servitud

Una vegada per atzar
mira el sol cara a cara

Fes ensorrar les parets els deures
Que sabs tu si jo desitjo ésser lliure i sense plassament
simple reflex pintat damunt del vidre

Doncs escriu
A l'estudi
Fals Latude
I somriu

que els xals
els ulls morts
els farcells pàl·lids
i els cossos
no pertanyen
mes que als rics

Els tapissos esquinsats per cent bandes
El sostre massa a la vora
Com és la vida estreta

Tant mateix ja en tinc prou

Sortirà hom

Vull acabar

Rompre aquest univers sobre el genoll plegat
Fusta seca de la qual hom en faria flames singulars
Ah colpejar la taula al migdia
que el vi es llenci
que ell submergeixi
els homes de les mandíbules quadrades
martells-pisons
Llavores s'alçaran les aques
els joves
en banda per la mà per les viles
en passejada
per cantar
a brida solta a gorja desplegada
com una senyera
la beutat la sola virtut
que estén encara ses mans pures

LOUIS ARAGON
(M.-R., trad.)

LES REVISTES

LA LLENGUA, ARMA DE RECONQUESTA.

Un estimat amic, fervent nacionalista català, ha fet un viatge a l'estranger. Entre altres terres, ha visitat Irlanda. I hem rebut d'ell una targeta postal, datada a Dublin. L'amic, al·ludint a l'actual campanya en pro del rètols en català, ens diu: «Els rètols en irlandès a Dublín són molts menys que a Barcelona els rètols catalans; i no obstant...»

Aquesta constatació (que no ens sorprèn gens, perquè sabem fins a quin punt havia arribat la desnacionalització lingüística d'Irlanda) ens ofereix ocasió de fer algunes consideracions sobre la relació estreta que hi ha entre l'esplendor de la llengua y la consciència de la nacionalitat.

A Irlanda s'ha donat el cas d'un poble que perd la seva llengua sense perdre el sentiment nacional... Els grans cabdills irlandesos de la centúria passada, des de O'Connell a Parnell, no veieren la importància essencial de la qüestió de la llengua en el descabellament de la lluita nacionalista. Els semblà que a Irlanda, per a reconquerir la seva llibertat, no li calia posseir una llengua pròpia i distinta de la Gran Bretanya. Al contrari, era en ells viu el prejudici que l'ús per part dels irlandesos d'una llengua poc extensa i desconeguda a la resta del món, representava un destorb per a l'assoliment de l'ideal nacionalista i per a l'engrandiment de la pàtria irlandesa. Daniel O'Connell, a qui ningú pot negar el seu intens patriotisme, deia que l'anglès constituïa per als irlandesos una arma excel·lent que els permetia de lluitar en el Parlament britànic i, en darrer cas, emigrar als Estats Units...

Degut al predomini d'aquestes teories, els patriotes irlandesos no feren, durant el segle XIX, cap esforç per a contrarestar el decaïment progressiu de la llengua irlandesa, el vell idioma «erse». I en pocs decennis la llengua anglesa penetrà Irlanda endins, no ja solament com a llengua oficial i literària, sinó també com a llengua popular. Mentre que la immensa majoria dels catalans parlem en català, la major part d'irlandesos parlen encara avui en anglès. Això va canviant depressa, per efecte del gran esforç de renacionalització lingüística, iniciat a les darreries del passat segle per la «Lliga Gaèlica». Els irlandesos, que havien oblidat l'idioma nadiu, l'aprenen ara en les escoles com si es tractés d'una llengua estrangera. Solament una petita zona de la costa occidental d'Irlanda conservà el primitiu idioma gaèlic de la illa.

* * *

Avui encara hi ha catalans que, pel que fa al problema del llenguatge, pensen com pensava O'Connell. Volen l'autonomia de Catalunya, però creuen

que l'afany de renacionalització lingüística és una dèria que ens perjudica a nosaltres mateixos més que a ningú. A aquests catalans, el nombre dels quals minva sortosament cada dia, els recomanem el cas d'Irlanda.

Allí és avui general entre els patriotes la convicció que la pèrdua de l'idioma patri durant el segle XIX causà un dany immens a l'espiritualitat irlandesa. La possessió d'un idioma propi i la plenitud d'imperi d'aquest idioma són condicions imprescindibles per a assolir el grau necessari de consciència nacional. Totes les conquestes polítiques i econòmiques no basten a compensar el dany gravíssim de la caiguda del llenguatge nadiu. Un poble que ha perdut la llengua pròpia, ha arribat a la més trista i abjecta misèria. Les institucions polítiques i les riqueses materials no li compensen la mort del seu esperit. Perquè, cal dir-ho, la mort de la llengua d'un poble equival a la mort de l'esperit d'aquest poble.

Els irlandesos s'en van adonar molt tard d'aquesta veritat. I ha calgut tota llur immensa força de voluntat per a començar de bell nou el camí de la reconquesta lingüística de la terra. Tan avall havia arribat la llengua irlandesa, tant fonda havia clavat la rel la llengua anglesa, que un altre poble menys enèrgic i tenaç que l'irlandès no hauria tingut ja prou forces per a refer allò que la centúria passada havia desfet, per a reconstituir el tresor espiritual que una fatal error els havia fet perdre.

No hi ha res, dins la nació, que tingui tanta vàlua com la llengua. Per res hem de canviar aquest tresor espiritual. Un poble no pot renunciar a la seva llengua a canvi de la riquesa material, ni tan sols a canvi de la llibertat política. El poble que deixa perdre la seva llengua, acaba per perdre-ho tot. En la caiguda de les institucions autonòmiques de Catalunya hi tingué més part la desnacionalització lingüística començada en el segle XV que no pas les armes de Felip V.

No us cregueu a aquells que diuen estimar Catalunya, tot destorbant l'esforç per la recatalanització lingüística. El fundador del partit nacionalista basc, En Sabí de Arana, digué amb tota la raó que aquell que no estima la llengua de la seva pàtria, no estima la pàtria. La llengua és la millor arma de reconquesta nacional. Els que voldrien treure'ns de les mans aquesta arma, que té ja lluïssors de victòria, són els nostres pitjors enemics.

A. ROVIRA I VIRGILI

EL PROBLEMA UNIVERSITARI.

Pere Bosch Gimpera, catedràtic exemplar, preocupat sempre per la catalanització i la regeneració científica de la Universitat de Barcelona,

ha escrit damunt *La Veu de Catalunya* la seva opinió autoritzadíssima sobre els problemes universitaris. Els paràgrafs finals de l'article del Dr. Bosch Gimpera, fan així:

«A Catalunya el problema universitari té també les seves modalitats especials. Si la Universitat ha de devenir la llar i el motor principal de l'espiritualitat del poble en què viu, cal que no es tanqui a l'estudi dels problemes especials d'aquell. I això ha passat aquí sovint. Ni la nostra llengua, ni la nostra història, ni el nostre dret, ni els problemes especials de la nostra tècnica, podien estructurar-se a la Universitat. Això ha succeït, unes vegades, per malvolença o por del possible aspecte polític de la qüestió; altres, les més, per incúria o per l'organització burocràtica uniformista de la Universitat espanyola, que desconeixia que, ultra els llibres de text i els programes generals, hi pogués haver res més.

Per arribar a la Universitat de Catalunya, cal resoldre, doncs, un gros problema, i això crea, no sols deures als professors i als estudiants, sinó també a tots els organismes de Catalunya que podrien influir en la solució. I, sobretot, el criteri abstencionista no és aquí el més adequat. Les joves generacions catalanes tenen dret a una sòlida formació científica sense esperar que prèviament es resolguin altres problemes polítics que possessin en mans dels organismes de govern per Catalunya la suprema direcció de les coses de cultura. El problema és de suma urgència.

Malauradament, és molt poc el que s'ha fet en aquest terreny. Gairebé no passa de l'assaig dels Estudis Universitaris catalans, que, malgrat llurs pocs mitjans, han donat llurs fruits. En els altres casos, o s'han fet escoles massa especialitzades amb fins merament professionals, ço que els treu el caràcter d'universitari, o els Seminaris que s'han creat són més aviat laboratoris per a determinats investigadors, però no vers Seminaris d'intim contacte amb la massa escolar de la qual s'han de nodrir. I no parlem ni de la Biblioteca ni de l'Institut d'Estudis Catalans, que són coses per naturalesa deslligades de la Universitat.

Hauríem hagut de crear quelcom com la Junta d'ampliació d'Estudis de Madrid o com l'Escola d'Alts Estudis de París, que, no perdent el contacte amb la realitat universitària, ajudés a transformar-la.

Es aquest un problema de l'esdevenidor. Si vingués l'autonomia universitària, és d'esperar que el nucli de treballadors seriosos, que indubtablement existeix a la Universitat, aconseguiria la reforma. I, segurament, aquesta seria la millor manera d'arribar-hi, fent-ho ella mateixa amb l'ajuda de tots, però amb plena llibertat, sense impaciències i amb força serenitat davant de les qüestions merament

polítiques que cal evitar que es fiquin a la Universitat.

Hem de fer la Universitat de Catalunya, en la qual trobin cabuda tots els batecs de l'ànima catalana, però sense exclusivismes, amb el bell sentit d'universalitat que respiraven les conclusions del II Congrés Universitari Català.»

UN AMIC DE CATALUNYA.

Aquest amic de Catalunya (de Catalunya, amb *ny*) es diu Juan Moneva Puyol. En el llibre que acaba de publicar, dit *Primores ciudadanos*, hi ha un capítol dedicat a Xenius i un altre capítol dedicat a Catalunya. El primer és una vindicació de «La Dama d'Aragó». El segon és una reverència a la sardana: «Salud, Sardana, baile representativo de una Sociedad, de una Cultura i de una Gentileza; fisonomía de una raza y de un pueblo.» En tot el llibre s'hi veu un home tan pulcre, tan civilitzat, tan civil, que per força ha d'ésser amic de la nostra terra civil. En tot el llibre hi ha una profunda amor a les idees vives i als pobles que bateguen dessota els lligams burocràtics i militaristes. Juan Moneva Puyol és nacionalista, encar que ell prediqui el «regionalismo». Fa afirmacions com aquesta: «Ofensa a la Región es llamarla «Patria chica»; Patria tiene una cada cual.» Si allà on diu *región* hi digués, més adequadament, *nació opresa*, els espanyols farien un gran chor tumultuós i assegurarien de Juan Moneva Puyol que «se ha vendido al separatismo catalán.»

HRAND NAZARIANTZ I L'ARMÈNIA.

Massimo Gaglione ha publicat a *Il Desco*, d'Ancona, una *Rapsodia nazariantziana* on l'admiració al poeta armeni devé una exaltació lírica. En referir-se a l'aspecte patriòtic dels poemes de Hrand Nazariantz, fa referència a l'Armènia i diu:

«Però que cosa és l'Armènia sinó l'ànima dels occids peliatagà turquesc? que cosa sinó la dolça elegia de Jakui? que cosa sinó la mateixa poesia dels trobadors, dels ascis, el sanglot dels *sars*, el sospir dels *Rementés*, la divina cançó de les mares d'Eghin, l'humana poesia de Nahabed Kuciac, la tuberculòtica follia de Bedros Jurian, la delirant abstracció d'Elies Demyrgibascian? Certament, això és l'Armènia, si els homes han de refugiar-se encara en un il·lusori asil de purificació, per tal d'escapar a la pluja de sang que degota, des d'inexhauribles cels de demència, els seus diabòlics punyals rojos. Certament, l'Armènia és la poesia mateixa de Hrand Nazariantz en els seus moments més purs de desconhortada i nostàlgica humanitat.»

LA INDEPENDÈNCIA D'IRLANDA I DE L'EGIPTE.

Un fantàstic Comité d'Estudis Internacionals va trametre a Lloyd George—pels volts de l'onze de se-

tembre, precisament—una comunicació demanant la llibertat del gloriós moribund Jerenci Mac Swiney, alcalde de Cork. La petició anava acompanyada d'uns provincians comentaris anglòfils. «Cal concedir a Irlanda el home rules» —deia. Els separatistes egipcians—afegia—són uns desagraïts.»

Convé que assenyalém només com aquest criteri estret, mesquinament administratiu, del C. d'E. I. no és compartit pel poble català. Catalunya, en condicions massa semblants a les d'Irlanda perquè no hi hagi entre nosaltres i els irlandesos una adhesió profunda, vol, no el «home rules», no l'autonomia, sinó la independència de tots els pobles opresos. I aquest 11 de setembre que acaba de passar ha estat celebrat de cara a Irlanda.

Pel que es refereix a l'Egipte europeitzat, que defuigles tuteles i refusa, malagraït, les imposicions forasteres, Catalunya també té un gest de simpatia a despit del condemnatori C. d'E. I. Ja han passat els dies en que Anglaterra «no tenia altre remei» que fusellar la gernació rebel; en que era una cosa monstruosa que l'Egipte exigís la seva independència. Els fets han obligat ara l'Imperi Britànic a reconèixer a la colònia sotmesa el dret de governar-se lliurement. Amb Irlanda succeirà una cosa semblant. I quan Anglaterra es decideixi a retornar a Irlanda la seva llibertat perduda serà perquè tot el món, abans, ho voldrà així. Tot el món, excepte el C. d'E. I., que seguirà demanant respectuosament el «home rules» per a Irlanda, i seguirà acusant de malagraïts als egipcians independents.

Que consti, però, que la veu moderada del C. d'E. I. és, a Catalunya, rara. És una veu que no pujarà al cel.

LA LITERATURA I RUSIA D'AVUI.

Traduim dels números 4,701-4702 de *The Athenaeum* de Londres.

(El que segueix és una traducció del prefaci de Màxim Gorky al primer catàleg de la gran casa editora fa poc, fundada per ell, sota els auspicis del Govern bolxevic, per l'expandiment de les obres mestres de la «Literatura Mundial» (*World Literature*), que és, naturalment, el nom de l'organització. Res tan característic del noble idealisme de Gorky com aquest prefaci; és, demés, un document literari d'importància màxima, apareixent, com ho fa, en una època en què la necessitat de relligar les relacions intel·lectuals amb Rússia es sent amb creixent urgència. Creiem que l'empresa que hi dibuixa és el més gran projecte d'educació literària popular que mai s'hagi concebut, no a Rússia solament, sinó en tot el món civilitzat.)

Cal parlar-ne, de la necessitat d'un seriós estudi de la literatura, o, almenys, de tenir-ne un extens coneixement? La literatura és el cor del món, tancant totes les seves alegries i tristesses, tots els somnis i esperances dels homes, llurs decepcions i odis, llur veneració a la bellesa de la natura i llurs temors davant els seus misteris. Aquest cor bat violentament i eter-

nament amb l'anhel de conèixer-se, com si en ell totes aquestes forces i essències de la naturalesa que han creat la personalitat humana com l'expressió més alta de llur complexitat i saber, aspiressin a clarificar el sentit i finalitat de la vida.

La literatura pot anomenar-se també l'ull que tot ho veu, ull del món que penetra els recons més amagats de l'esperit humà. Un llibre—una cosa tan senzilla i familiar—és, essencialment, una de les més grans i misterioses meravelles del món. Algú que no coneixem, de vegades parlant una llengua incomprendible, centenars de llegües lluny, ha dibuixat sobre el paper diverses combinacions de ratlles o signes de qualsevol mena, que anomenem lletres, i quan les mirem, nosaltres estrangers, completament apartats de l'autor del llibre, misteriosament entenem el sentit d'aquells mots, idees, sentiments, i imatges; admirem la descripció de les escenes de la naturalesa, trobem gust en el ritme de la llengua i en la música dels mots. Plorant, enfadant-nos, somniant, i de vegades rient sobre les fulles impreses tan diverses unes d'altres, recollim la vida de l'esperit, semblant a la nostra o totalment distinta. El llibre és potser el miracle més complicat i poderós que ha fet l'home en el camí de la felicitat i de la puixança de l'esdevenidor.

No hi ha una literatura universal, perquè encara no hi ha una llengua comú a tothom, però tota creació literària, en prosa i en vers, està saturada de la unitat de sentiments, pensaments i ideals compartits per tots els homes, de la unitat de la sagrada aspiració de l'home per la joia de la llibertat de l'esperit, de la unitat del malestar de l'home davant les misèries de la vida, de la unitat del seu esperar en una forma més perfecta de vida, i de la set universal d'una cosa indefinible tant per la paraula com pel pensament, i molt difícil de recollir quan es sent aquest quelcom misteriós al qual donem el pàl·lid nom de bellesa, i que es torna una flor cada dia més brillant i més bonica en el món i en els nostres cors.

Qualsevulles que siguin les diferències intenses de les nacions, races i individualitats, per distintes que siguin les formes externes dels Estats, les concepcions religioses i els costums, per irreconciliable que aparegui el conflicte de classes—sobre totes aquestes diferències creades per nosaltres mateixos a través dels segles, es sosté sempre l'espectre negre i amenaçant de la tràgica condició de la vida i del dolor punyent de la soledat de l'home en el món, universalment sentits.

Sortint del misteri del naixement, caiem en el misteri de la mort. Junt amb el nostre planeta hem estat llançats en un espai incomprendible.

L'anomenem Univers, però no en tenim una concepció precisa, i la nostra soledat hi té una perfecció tan irònica que no és comparable amb res.

La soledat de l'home en l'Univers i sobre la terra, que és per molts «un desert, desgraciadament no despoblat» —sobre la terra amb la contradicció turmentadora de desig i possibilitats —és compresa per pocs. No obstant, una dèbil sensació d'aquesta soledat està empeltada en l'instint de quasi

tots els homes com una herba dolenta i sovint emmetzina la vida d'homes que semblen trobar-se completament exempts d'aquesta nostàlgia mortal: igual en totes les edats i pobles: així Byron l'anglès, Leopardi l'italià, l'autor de l'«Ecclesiastès», i Lao-Tse, el gran savi d'Àsia.

L'angúnia que prové de l'obscura sensació de la incertitud i tragèdia de la vida és comuna a tots, grans i humils, a tothom que té prou força per mirar la vida amb els ulls oberts. I si ha de venir un temps que els homes hagin superat aquesta angúnia i hagin ofegat dintre seu la sensació de tragèdia i de soledat, la victòria únicament s'assolirà mitjançant la creació espiritual, per l'esforç combinat de la literatura i la ciència.

Ultra la seva capa d'aire i de llum, tota la nostra terra està voltada d'una esfera de creadora facultat espiritual, amb l'eflavi multiforme de la nostra energia, de la qual es teixit, forjat i modulats tot el que és immortalmment bonic; de la qual provenen les idees grandioses i la meravellosa complexitat de les nostres màquines, els temples, els túnels pasmosos que foraden les roques de les grans muntanyes, els llibres, les pintures, poemes, els milers de tonelades de ferro que volen en forma de ponts sobre amples rius, sostenint-se miraculosament en l'aire, tota la poesia de la nostra vida, serena i estimable, poderosa i suau.

Per la victòria de la ment i la voluntat contra els elements de la naturalesa i la part animal de l'home, llançant espurnes d'esperança sempre més brillants, del mur de ferro de l'incògnit, nosaltres, homes, podem parlar amb joia veritat del significat planetari del gran esforç del nostre esperit, expressat de manera més poderosa i resplendent en la creació literària i científica.

La gran virtut de la literatura és que profunditzant les nostres sensacions, eixamplant la nostra percepció de la vida, donant forma als nostres sentiments, ens parla com una veu que diu: «Tots els ideals i tots els actes, tot el món de l'esperit, és fet de la sang i dels nervis dels homes.» Ens diu que Hen-Toy, el xinès, en agonitzar, s'havia satisfet tan poc de l'amor de la dona, com D. Juan, l'espanyol; que els abissinis canten les mateixes cançons de penes i joies de l'amor que els francesos; que hi ha el mateix sentiment en l'amor d'una Geisha japonesa i de Manon Lescaut; que el desig de l'home, per trobar en la dona l'altra meitat del seu esperit, ha cremat i crema amb una flama igual, en tot temps, els homes de tots els països.

Un assassí a Àsia és tan repugnant com a Europa; l'avar rus Plushkin fa tanta llàstima com el francès Grandet, els Tartufes de tots els països són iguals, els Misàntrops són per tot arreu miserables de la mateixa manera, i per tot arreu tothom s'agrada igualment de la figura de D. Quixot, el Cavaller de l'Esperit. I, després de tot, tots els homes, en totes les llengües, sempre parlen de les mateixes coses d'ells i de llur destí. Els homes d'instints animals són per tot iguals, sols el món de l'intel·lectual és infinitament variat.

Amb una claredat irresistiblement convincent, la literatura escollida ens

dóna aquestes innumbrables semblances i infinites variants—la literatura mirall vibrant de la vida, reflexant amb serena tristesa o amb ràbia, amb el benevolent somriure d'un Dickens o l'espantosa ganyota d'un Dostoevsky, totes les complicacions de la nostra vida espiritual, tot el món dels nostres desigs, els bassals estancats i insondables de la banalitat i la follia, nostre heroisme i nostra covardia davant el destí, la valentia de l'amor i la força de l'odi, les impureses de la nostra hipocresia i la vergonyosa abundància de mentides, el molestós estancament de nostres ments i nostres agonies sense fi, nostres fondes esperances i nostres somnis sagrats—tot el qui fa viure el món, tot el que bat en els cors dels homes. Estudiant l'home amb ulls d'amic sensible, o amb la mirada freda d'un jutge, simpatitzant amb ell, rient-se'n, admirant la seva valentia, execrant la seva nul·litat—la literatura s'aixeca sobre la vida, i, junt amb la ciència, il·lumina les vies que han de portar l'home a aconseguir el seu fi, al desenrotllament del que porta de bo.

De vegades la literatura, encisada amb la hermosura de la ciència, es torna cegada per un dogma, i tenim aleshores Emili Zola veient l'home únicament com un «estómac» construït «amb agradables vulgaritats», i veiem també com la freda desesperació de Du Bois Reymond infecta un artista tan gran com Gustave Flaubert.

Es clar que la literatura no pot estar completament lliure del que Turgeniev anomena «la pressió del temps»; és natural, perquè «suficient és avui aquest mal». I pot ser que el mal del dia emmetzini més sovint del que deuria el sagrat esperit de la bellesa i la nostra recerca per les seves «inspiracions i pregàries»; aquestes inspiracions i pregàries estan emmetzinades per la pols maligna del dia. Però «lo bonic és lo extraordinari», com molt justament diu Edmond Goncourt, i nosaltres més certament considerem sovint com mancant de bellesa i insignificants les coses habituals—aquestes coses habituals que quan es retiren al passat adquireixen pels nostres descendents totes les marques i qualitats de la bellesa verdadera i immarcessible. No ens sembla ara formosa, la vida austera de l'antiga Grècia? No ens encisa l'època del Renaixement, ensangrentada i tempestuosa, amb la seva «habitual» crueltat? És més que probable que els grans dies de la catàstrofe social que estem travessant, extasiaran les generacions que ens segueixin, provocant llur respecte i llur geni.

No oblidem que, encara que les «Pour Relations» de Balzac, els «Dead Souls» i «The Pickwick Papers» de Gogol, són essencialment llibres on es descriuen les condicions de la vida actual, amaguen una lliçó àmplia i indestructible que les millors universitats no podrien donar, i que un home corrent no apendria d'una manera tan exacta o tan clara amb cinquanta anys de vida de treball.

Lo habitual no és sempre banal, ja que és habitual a l'home consumir-se en el foc infernal de la seva vocació, i aquesta consumpció pròpia és sempre bella i sempre necessària, així com és

instructiva pels que van fonent-se tímidament tota la seva vida, sense inflamar-se en el foc que destrueix l'home i il·lumina els misteris de l'esperit.

Els errors humans no són tan característics en l'art del mot o de la imatge; més característic és el seu desig d'aixecar l'home per damunt de les condicions externes de l'existència, per deslliurar-lo de les cadenes de l'actualitat degradant, per mostrar-li que no és esclau, sinó amo de les circumstàncies, creador lliure de la vida; i en aquest sentit la literatura és algun cop evolucionària.

Per l'esforç poderós del geni aixecant-se per damunt totes les circumstàncies de l'actualitat, saturat amb l'esperit d'humanitat, purificant d'odis el excessos d'amor apassionat, la literatura escollida, prosa o vers, es la nostra gran vindicació i no la nostra condemna. Sab que no hi ha culpable—encara que tot ho té l'home, tot ve de l'home.—Les cruels contradiccions de la vida que provoquen les enemistats i odis de les nacions, classes i individus, són a la literatura sols un error ja vell, i creu que la voluntat ennoblida de l'home pot i deu destruir tots els errors; tots els que, privant el lliure desenrotllament de l'esperit, deixen l'home en poder dels instints animals.

Quan ens fixem detingudament en la forta corrent d'energia creadora que porten el mot i l'imatge, sentim i creiem que la gran finalitat d'aquesta corrent és arrossegar ben lluny per sempre les diferències entre races, nacions i classes, i deslliurant l'home del pes feixuc de la lluita entre uns i altres, dirigir totes les seves forces a la lluita contra les forces misterioses de la naturalesa. I sembla que aleshores l'art del mot i de la imatge sigui i hagi de ser la religió de tota la humanitat—una religió que absorbeix tot el que s'ha escrit en les obres sagrades de l'antiga Índia, en el Zend-Avesta, en els Gospels i en el Koran.

Aquesta, explanat d'una manera superficial i imperfecta, és l'actitud que professen, quan a la literatura, —sense prejudicis a les divergències individuals cap a un costat o un altre— el grup de treballadors de la «World Literature», organitzada per la «People's Commissary for Instruction» a l'objecte de publicar les obres dels escriptors més considerables d'Anglaterra, Amèrica, França, Alemanya, Itàlia, Espanya, Portugal, Escandinàvia, Hongria, etc.

Com pot veure's per la llista que s'acompanya, la companyia editora «World Literature» ha fet ja ara—com principi de la seva activitat—una selecció de les obres publicades en diversos països des de fins del segle divuit fins als nostres dies, des del començament de la Gran Revolució Francesa a la Gran Revolució Russa. Així els ciutadans russos tindran a llur disposició tots els tresors de poesia i de prosa artística creada durant una centúria i una part de la intensa creació espiritual d'Europa.

Els llibres junts formaran una extensa antologia històrico-literària que donarà al llegidor la possibilitat de familiaritzar-se amplament amb l'ascens, l'obra creadora i la caiguda de totes les escoles literàries, amb el

desenrotllament de la tècnica del vers i de la prosa, amb la influència mútua de les literatures de les diverses nacions, i, en general, amb tot el moviment de l'evolució literària en la seva continuïtat històrica—des de Voltaire a Anatole France, de Richardson a Wells, de Goethe a Hauptmann, etc.

Aquestes sèries de llibres es destinen a l'educació popular, havent-se projectat per llegidors que vulguin estudiar la història de la creació literària entre les dues revolucions. Els llibres aniran acompanyats d'introduccions, biografies dels autors, una lleugera ressenya de les èpoques que han motivat cada una de les diferents escoles, grups o obres, un comentari històric-literari i notes bibliogràfiques. Es pensa publicar més de 1,500 d'aquests llibres, d'unes 320 pàgines cada un.

Més endavant la «World Literature» intenta donar a conèixer al poble rus les literatures de l'Edat Mitja, junt amb la literatura de Rússia i altres països eslaus, així com el pensament i la paraula imatjats en les creacions de l'est, i la literatura escollida de la Índia, Pèrsia, Xina, Japó i la dels Arabs.

Simultàniament amb aquestes sèries es publicaran unes sèries de fullets als quals es procurarà donar la més àmplia circulació entre les masses. Els fullets portaran les coses més sobresortints de la literatura d'Europa i d'Amèrica, acompanyant-les de biografies, notes, apunts sociològics, etc.

Entrant deliberadament en la ruta de la unió espiritual amb els pobles d'Europa i Asia, el poble rus en la seva massa ha de conèixer les peculiaritats d'història, vida social i psicologia d'aquestes nacions i races, junt amb els quals avui preten edificar noves formes d'existència social.

La literatura, història vivent i imatjada dels èxits i errors, de les excel·lències i caigudes dels nostres antecessors, posseint la força més poderosa d'influència sobre l'organització del pensament, i refinament de la cruïsa dels nostres instints, edu-

cant la voluntat, ha d'arribar finalment a satisfer la seva finalitat planetària—la finalitat de la força que més fermament i més íntimament uneix els pobles mostrant-los clarament llurs penes i desigs, i fent-los sentir la comunitat de llur aspiració a la felicitat d'una vida que és bella i lliure.

L'objecte dels fullets és familiaritzar el llegidor de les masses, tant i tan completament com sigui possible, amb la manera de viure dels pobles d'Europa i d'Amèrica, mostrant la comunitat i diversitat de llurs idees, aspiracions i costums, preparant el llegidor rus a avançar en el coneixement del món i dels homes, que d'una manera tan àmplia i vital presenta la literatura artística, i amb la qual s'assoleix més fàcilment la comprensió mútua entre pobles de distinta parla.

El domini de la creació literària és la Internaciò de l'esperit, i avui dia, quan l'idea de la germanor dels pobles, de la Internaciò social, es va transformant visiblement en realitat, en necessitat, estem obligats a esforçar-nos més i més perquè l'assimilació de la sana idea de germanor universal avanci ràpidament, i penetri les profunditats de la ment i la voluntat de les masses.

Quan més amplis són els coneixements, més perfecte és l'home; quan més agut i més viu sigui l'interès de l'home pels seus semblants, més aviat és realitzarà el procés de fusió dels bons elements creadors en una força unida, i més aviat passarem de les estacions de la creu a la gran festa universal de la comprensió, respecte i germanor mutus: a la nostra glòria.

A fi que la lectura es faci atractiva a la gent ineducada, les sèries de fullets inclouran llibres d'interès extern, contes d'intrigues complicades, divertits, contes humorístics, novel·les històriques, relacions d'aventures, etc.

Els fullets es publicaran en un ordre cronològic, a fi de que fins els llegidors de les masses puguin fer-se càrrec clarament del procés de desenrotllament espiritual d'Europa des de la Gran Revolució fins als nostres dies tràgics. Hi ha el propòsit de publicar

de tres a cinc mil fullets, d'unes 32-64 pàgines cada un.

Extensa així l'esquema d'aquesta gran publicació, és única a Europa.

L'honor de realitzar aquesta empresa escau a les forces creadores de la Revolució Russa, de la revolució considerada pels seus enemics com «l'aixecament dels bàrbars». En començar una obra cultural tan extensa i de tanta responsabilitat en el primer any de la seva activitat, en circumstàncies més difícils del que podria descriure's, el poble rus té el dret de dir que està erigint-se un monument digne d'ell.

Després de la matança criminal i maleïda que ignominiosament provocaren homes intoxicats per llur culte apassionat al repugnant Dimoni Groc de l'or, després de la tempesta de sang per malícies i odís, res sembla tan oportú com presentar l'ample quadre de la creació espiritual. Al festival de la bèstia i del brut, recordin els homes tot el que verdaderament és humà, que les edats ens han ensenyat, que el geni i el talent han après al món.

CAL ESMENTAR

Els números 1-2 de la *Revista de Faculdade de Letras da universidade do Porto*, amb l'excel·lent estudi del seu director Leonardo Coimbra sobre *O problema da Inducao*. Una molt selecta col·laboració científica i la promesa d'intercanvi cultural dels més famosos pensadors francesos d'avui.

—L'article del P. J. Evangelista de Montagut a la *Revista d'Estudis franciscans*, parlant de poesia catalana contemporània amb motiu dels darrers llibres de Josep Carner, J. M. López-Picó, Ventura Gassol, Josep Lleonart i Pere Benavent, la catalanitat essencial dels quals és definida amb excel·lent perspiciàcia i la caracterització de cadascun d'ells feta amb esperit valorador poc acostumat entre nosaltres.